

TEADUS- JA ARENDUSNÕUKOGU ISTUNGI PROTOKOLL nr 32

Tartus 15. augustil 2003. a.

Algus 10.00, lõpp 12.20

Juhataja: Juhan Parts

Protokollija: Kristi Hakkaja

Võtsid osa TAN-i liikmed: Jaak Aaviksoo, Jüri Engelbrecht, Andres Keevallik, Toivo Maimets, Tõnis Palts, Juhan Parts, Mart Saarma, Veiko Sepp, Nils Otto Taube

Teised osalejad: Kristi Hakkaja, Kristjan Haller, Henrik Hololei, Ülo Kaasik, Raul Malmstein, Piret Nahk, Raul Sarandi, Marek Tiits, Rein Vaikmäe, Tex Vertmann

KAVANDATUD PÄEVAKORD:

1. Päevakorra kinnitamine
2. 12. juunil 2003 toimunud eelmise koosoleku protokoll – *kinnitamiseks*
3. Eesti Edu 2014 – *peaminister*
4. Ülevaade Eesti teadus- ja arendustegevuse 2004. aasta eelarvekava menetlemisest – *haridus- ja teadusminister Toivo Maimets*
5. Kohal algatatud küsimused

1. Päevakorra kinnitamine

Peaminister tutvustab päevakorda ning küsib võimalike päevakorra täienduste kohta.

J. Aaviksoo küsib, et kas neljanda punkti all on siis mitte ainult Haridus- ja teadusministeeriumi, vaid ka Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi osa kogu teadus- ja arendustegevuse eelarves. Teiseks küsib härra Aaviksoo, et kas istungil võiks arutada ka härra Taube kirja, et mis selle pöördumise või seal esitatud initsiatiiviga edasi võiks teha.

Peaminister ütleb, et neljandas punktis antakse sõna ka Majandus- ja kommunikatsiooni-ministeeriumile. Päevakava viienda punktina lisatakse päevakorda härra Taube kirja arutelu.

ARENDUS- JA TEADUSNÕUKOGU OTSUSTAS:

1. Kinnitada Teadus- ja Arendusnõukogu 15. augusti 2003 istungiks esitatud päevakord, lisades sinna viienda punktina TANi liikme Nils Taube poolt saadetud kirja arutelu.

2. 12. juunil 2003 toimunud eelmise koosoleku protokoll kinnitamine

M. Tiits ütleb, et sekretariaadil protokoll koosta midagi lisada ei ole, kuna TANi liikmetelt protokoll koosta mingeid kommentaare ega täiendusettepanekuid tulnud ei ole. Kui täiendavaid ettepanekuid ei ole, siis on ettepanek protokoll kinnitada.

Peaminister küsib üle, kas kellelgi on mingeid ettepanekuid või märkusi.

ARENDEUS- JA TEADUSNÕUKOGU OTSUSTAS:

2. Kinnitada Teadus- ja Arendusnõukogu 12. juunil 2003 toimunud eelmise istungi protokoll.

3. Eesti Edu 2014

Peaminister märgib, et kõigile TANi liikmetele on kätte jagatud Eesti Edu 2014 ideekavand, millele on lisatud ka Jaak Aaviksoo poolne kiri ja Keskkonnaministeeriumi seisukohad. Käesoleva päevakorrapunkti menetlemise eesmärk on, et saaks kuulata arvamusi ja esitada küsimusi ning püüda otsustada, kuidas tuleks antud dokumendi menetlemist jätkata; selekteerida TANi liikmete olulisemad seisukohad, millises suunas peaks töö nüüd edasi liikuma.

Kuna EE2014 dokument ise on kõigile kätte jagatud, siis pole vajadust seda siinkohal refereerida. Peaminister on käesolevale TANi istungile palunud ka eelmisel TANi koosolekul loodud *ad hoc* töörühma liikmed erinevatest ministeeriumitest ja ka härra Henrik Hololei, Euroopa Liidu sekretariaadi juhi, et vajadusel vastata küsimustele või osaleda arutelus.

Peaminister toob ise välja kolm olulisemat märkust:

- 1) Nagu eelmisel TANi koosolekul sai arutatud, siis on üks võimaliku protsessi eesmärk anda Teadus- ja arendusnõukogule selgem roll, siduda võimalik tegevus ja ka vastutus reaalse eluga või realselt käimasolevate protsessidega.
- 2) Juba toimuvad tegevused erinevates ministeeriumites paremini omavahel sidustada ja paremini eesmärgistada.
- 3) Kui 14. septembril rahvahääletuse tulemuseks on "jah", siis peab Eesti oma tegevuse väga läbimõeldult seostama Euroopa Liidu võimalustega. Ka antud dokumendis peaks konkreetselt kajastuma Lissaboni strateegia, mis ka Eesti huve arvestades on kindlasti üks suuremaid prioriteete.

EE2014 dokument on praegu vaid ideekavand, siin ei ole midagi dogmaatilist. See on kooskõlas ka poliitilise tahtega, mis on väljendatud Valitsuse programmis. Kõik ideed ja ettepanekud on aga teretulnud.

Peaminister palub, et antud dokumendi kaks põhivedajat Raul Malmstein ja Henrik Hololei ütleksid ka enda poolt diskussiooni ja küsimuste ärgitamiseks paar sõna.

R. Malmstein märgib, et peaminister ütles ära kõik olulisemad põhjused, miks antud dokumenti hakati koostama. Selle dokumendi mõte ei peaks olema mitte see dokument iseenesest, vaid see peaks olema alus avatud protsessile. Samas üritati pakkuda klassikalise strateegia mõttes ja võtmes ning ka tegevuste osas visiooni ja konkreetseid eesmärke. Oluline märksõna antud dokumendi ülesehituses on need eesmärgid ja alleesmärkide tegevused. Härra Malmstein usub, et selline avatud raamdokument peaks võimaldama diskussiooni erinevate osapooltega ja ka erinevate protsessidega, mis Eestis hetkel käimas on (nt. ühiskondliku kokkoleppe protsess, juba

valmiv pikaajaline Säästev Eesti 21 strateegia). Lähikeses ajaraamis on püütud kõik need komponendid kokku viia ja tuua TANI ette täna lähteplatvorm, mis aitab diskussiooni elavdada. Koostajad annavad endale aru sellest, et tegemist on diskussioonipaberiga, mitte lõpliku dokumendiga ja pealegi soovib härra Malmstein rõhutada, et tähtis pole mitte niivõrd põhjaliku ja detailset dokumendi omamine, kuivõrd tähtis on algatada protsess, millest juhindub valitsus ja mis on väga tihedalt integreeritud valitsuse igapäevatöösse. Selle dokumendiga taheti liidestada praegu käimasolevad erinevad protsessid täitevvõimuga.

Teoreetilise osaga ei ole praegu mõtet konkreetsemalt tegeleda ega konkreetsest kontekstist rääkida. Seda saab igauks arvustada, heaks kiita või omalt poolt välja pakkuda. Härra Malmstein soovib rõhutada, et antud dokumendiga püüti anda protsessidele väga konkreetne raamistik ja siduda see täitevvõimu rolliga.

H. Hololei soovib lisada paar sõna Euroopa Liidu poole pealt. Antud protsessi sidustamisel Euroopa Liidu Lissaboni protsessiga ei kahtle vast keegi selles, et Eesti liitudes Euroopa Liiduga on tegemist ühe Euroopa Liidu sisese protsessiga, mis on Eestile prioriteetne, kui mitte kõige prioriteetsem ja kus ei tuleks mitte üksnes luua raamistik, vaid tuleks olla suuteline ka antud protsessis kaasa rääkima. Samuti tuleb arvestada, et mitmetes valdkondades, mida antud protsess käsitleb on Eesti täna jõudnud kaugemale kui enamik Euroopa Liidu liikmesriike. Selle protsessi raamistiku ärakasutamine on ka üks osa konkreetsest ideekavandist Eesti Edu 2014. Lissaboni eesmärkide hulgas tuleb välja kujundada need, mis on meie jaoks praegu olulisemad ja mida tuleks lähemal ajal hakata realiseerima konkreetsete tegevuste kaudu. Ühelt poolt saaks Eesti Euroopa Liidu liikmena nendes protsessides kaasa rääkida ja teiselt poolt osaleks Eesti ise Euroopa Liidu poliitika kujundamises ja meie prioriteetide määratlemises Euroopa Liidu sees. Seega peavadki EE2014 eesmärgid minema kokku Lissaboni strateegia omadega. Selle lahtikirjutamine ja meie kui loodetavasti tulevase liikmesriigi tegutsemine Euroopas on üks osa kogu sellest paketist.

Teine osa on see, et kogu rakenduslik osa, eelkõige institutsionaalne pool on väga sarnane Eestis juba 1995. aastast peale toimunud Euroopa integratsiooniprotsessiga. Nimetatud protsessi struktuuriline ülesehitus on olnud selline, mis on võimaldanud tal toimida 8 erineva valitsuse ja 5 erineva peaministriga ning keegi pole neid prioriteete kahtluse alla seadnud. See mudel on mingis mõttes ka üle kantud EE2014 protsessile.

N. O. Taube leiab, et tegemist oli väga selgete ja huvitavate seisukohtadega. On võimalik, et eesmärgiks seatud rahvusliku rikkuse kahekordistamine kümne aasta jooksul ehk siis keskmiselt 7% kasvu aastas tõesti toimub. Ent kümne aasta jooksul võib juhtuda palju asju. Härra Taube mureks on see, et kui seada kasvu algarvud väga kõrgele tasemele, siis muutuvad inimesed närviliseks, kui neid tulemusi juba varakult saavutama ei hakata. Parem on saavutada keskmiselt 7% kasvu aastas, olles lubanud 5%, kui saavutada 5%, olles lubanud 7%.

Teine asi, mis paneb härra Taubet muretsema on üks rida EE2014 dokumendis, milles märgitakse, et Eesti soovib saada sarnasemaks Põhjamaadega, nagu Rootsi ja Taani. Kõigis neis riikides on väga kõrge maksustamise tase, samas kui Eestit on õnnistatud väga tagasihoidliku maksutasemega, mis võimaldab Eestil kasvada väga kiiresti. Rootsi on põhimõtteliselt sotsialistlik riik ja on seda olnud juba 80 või 70 aastat. Nende jaoks on sellise progressi saavutamine väga raske, kuna suure kasvuga

paralleelselt on neil väga suur maksukoormus. Rootsit on tõeliselt õnnistatud sellega, et 100 või 200 maailma suurima tööstusettevõtte hulgast asuvad 8 kuni 10 nende riigis. See on võimaldanud Rootsil üsna kiiresti kasvada.

Siis veel idee majanduskasvu saavutamiseks elanikkonda paremini ära kasutada. Härra Taube soovib siinkohal esitada tõsise hoiatuse, et parem on džinni pudelist mitte välja lasta. Kõige olulisem on luua alus toetuse pakkumiseks rahvastiku kõige nõrgematele liikmetele, mitte anda samasugust toetust kõigile inimestele, kes seda sageli ei vajagi. Viimane oleks väga kulukas variant ja pole Lääneriikides olnud eriti edukas poliitika.

J. Engelbrecht ütleb, et ta on nõus härra Aaviksoo kirjas esitatud märkustega ja soovib esitada siia juurde paar küsimust. Kui vaadata alusdokumente, siis Eesti poolt on sees eelarvestrateegia 2004+, mis on ilmselt teada ainult Valitsuses, aga laiemalt küll mitte. Samas Teadmistepõhist Eestit pole antud dokumenti üldse kirja pandud, ehkki see oli dokument, millega tegelesid üsna hoolega paar ministeeriumi ja mitmed institutsioonid ning kus on põhimõttelised asjad ka paika pandud just Lissaboni strateegiast lähtudes.

Väga oluline on ka see, et teaduse, tehnoloogi ja innovatsiooni punktis on kirjas ainult väljund, mida peaks saama majandus ja tööstus. Ent see, et tähelepanu tuleb pöörata ka ülikoolidele ja nende infrastruktuurile ning nendega seonduvatele probleemidele, see tuleb ka antud dokumenti täiesti selgelt sisse kirjutada, sest muidu jääb see lünk täna tühjaks: innovatsioon on, konkurentsivõime on, aga pole kirjas seda, kust see tuleb. Ülikoolidest ja uurimisasutustest pärinev sisend tuleb ka ikka täiesti konkreetselt sisse kirjutada. Juhtimisprobleeme käsitleme siis ilmselt juba hiljem.

Peaminister küsib, et kas EE2014 põhimõtteline käsitus on sobiv? Härra Engelbrechti punktidega tegeleb ilmselt veel Haridus- ja teadusministeerium.

J. Engelbrecht nõustub, et põhimõtteline käsitus on sobiv, aga rõhutab, et teadmised peavad ka kusagilt tulema ning see tuleb ülikoolidest ja uurimisasutustest. Selge on see, et ka neid tuleb tugevdada, mitte et kusagilt kogu aeg miskit tuleb ning et on vaja leida üksnes viise, kuidas seda sisendit ära kasutada. Need probleemid on piisavalt hästi teada. Ka sinna on vaja suunata tähelepanu, et saavutada oma lõppeesmärke.

T. Maimets möönab, et kaks nädalat tagasi toimus peaministri juures nõupidamine antud dokumendi alal, kus härra Maimets juhtis tähelepanu just sellele, et lähtedokumentidena puudub Riigikogu otsus Teadmistepõhine Eesti nii äramainimisena kui ka selle vaimu poolest. Siis oli kokkulepe, et käesolevasse dokumenti see ka sisse kirjutatakse. Härra Maimets küsib, et kas on mingi spetsiifiline põhjus, et 12. augusti seisuga seda dokumenti pole ikka veel ära mainitud?

M. Tiits märgib, et tegelikult pole mingit muud mõjuvat põhjust kui see, et siis kui toimus nõupidamine peaministri juures, olid materjalid TANile juba välja saadetud ning neid pole vahepeal muudetud.

M. Saarma tunnistab, antud dokumenti on sisse pandud mõned põhisambad, mis on tõeliselt meeldiv. Iga oma ala tundev inimene vaatab dokumente sellest seisukohalt, kuivõrd realistlikud need on. Käesolevas dokumendis on kirjas, et aastaks 2014 peaks

Eestis paigutatama teadus- ja arendustegevusele vähemalt 3% SKP-st ning sellest vähemalt 50% peaks tulema tööstusest. Kui oletada, et midagi niisugust peaks toimuma, siis see on enneolematu kiirus ükskõik millise maaga võrreldes. Kui mõelda, et milline tööstus hakkaks seda finantseerima, siis näeme, et Eestil ei ole sellist tööstust. Biotehnoloogiatööstus ei hakka seda finantseerima veel 10 aasta pärast. Tegelikult ei ole Eestil suurt palju võimalusi, kui see, mida N. Taube oma kirjas esitas. Kiiresti tuleb luua majanduslikud hoovad, tänu millele välisfirmad tuleksid siia ja vähemalt praeguses Eesti arengustaadiumis kontsentreeruda enam nendele aladele, kus hakkaks tekkima kiiremini tootlikkus, rohkem insenerteadusi. Need on kõik väga tõsised asjad.

Antud dokumendis tuleks seatud eesmärkidele anda natuke rohkem sisu. Tugevdada seda osa, mida N. Taube soovitas, pakkuda välja minisugune printsiipaalne retsept. Tehnilise hariduse ja tehnoloogilise koolituse osatähtsust tuleb praegusel etapil tunduvalt tõsta. See on kiire edu pant. Muus osas on härra Saarma väga palju sama meelt kui härra Aavisoo oma kirjas märkis.

R. Malmstein ütleb, et mis puudutab Teadmistepõhise Eesti strateegiat, siis loodetavasti ei saa selle vaim EE2014 ideekavandist kadunud olla, kuna enamik inimesi, kes kirjutasi kokku EE2014, kirjutasi kokku ka Teadmistepõhise Eesti strateegiat. Kui preambulasse kirjutati dokumentide nimesid, siis pandi kirja eelkõige raamdokumendid, mitte valdkondlikud strateegiad. "Teadmistepõhise Eesti" põhimõtted on kirjas praegu erinevate punktide all ja keegi pole tahtnud seda ära unustada.

Mis puudutab numbreid, siis mõned neist on küll julged, aga need eeldavad seda, et tuleb teha ka julgeid otsuseid ja et programmid ka sisuliselt ja kontsentreeritult käivitatakse. Mis puudutab 3% ja sellest 50% erainvesteeringuid, siis asja mõte peitub lühidalt selles, et oluline on majanduskeskkond. Kui rääkida just välisinvesteeringute kaasamisest seoses 50% erainvesteeringutega, siis tuleb need suunata just kõrgtehnoloogilistesse tööstusharudesse. Dokumendi koostajad annavad endale väga selgelt aru, et tänase Eesti tööstusstruktuuri baasil ei saa kunagi seda 50% kätte. Seetõttu on käesoleva teksti puhul tegemist kompleksse raamistikuga, kus erinevates peatükkides on kirjeldatud põhitegevusi, mis tuleks ette võtta. Teiseks annab EE2014 rohkem ülevaate eesmärkidest ja visandab esimesed üldisemad tegevused. See ei ole konkreetne tegevuskava, mida võiks hakata homme käiku viima.

A. Keevallik tunnistab, et suhtub ka antud dokumenti positiivselt. Hea meel on näha ka, et mitmed grupid, kes on analoogiliste visioonidega tegelenud, siis nende visioonid hakkavad koonduma, mis näitab teatud küpsust selles osas. Härra Keevallik soovib käsitleda teaduse, tehnoloogia ja innovatsiooni osa ning rõhutab, et ta on TANis mitu korda rääkinud, et ei Eesti riiklik koolitustellimus, ega riiklik teadustellimus pole senini olnud piisavalt hästi fokuseeritud riigi vajadustele. Seda pole TANis isegi arutatud. Teadusele ja haridusele antakse küllaltki korralikke summasid, aga TANis pole kunagi analüüsitud, kui palju see teadus ja haridus riigile tagasi toob, millised on proportsioonid erinevate valdkondade vahel, kas mõnda valdkonda poputatakse põhjendamatult üle või mõned muud valdkonnad on ära unustatud. Niisugune analüüs peaks olema TANi üks kõige olulisem funktsioon. Hea on näha, et mitte küll väga otsesel kujul, aga siiski on EE2014 dokumenti sisse kirjutatud ka need põhimõtted, kui öeldakse, et ettevõtlus ja riik käsikäes peavad

suunama hariduse ja teadustellimuse ühiskondliku ja majandusliku nõudlusega vastavusse jne. Härra Keevallik teeb veel kord ettepaneku tulla nende teemade juurde veel tagasi.

Väga oluline asi, millest on ka räägitud, aga mille osas pole jõutud märkimisväärsete tulemusteni, on tehnoloogia arenduskeskuste ja teadus-tehnoloogiaparkide arendamine. Need on tegelikult riigi arengumootorid ja Eestis on olemas kõik eeldused, et need arengumootorid tekitada nii Tartusse kui Tallinnasse. Näiteks Tehnikaülikooli kõrval olev Tehnoloogiapark hõlmab juba kaugelt üle 100 firma ja selle käive ületab juba miljardit krooni. Neid suundumusi tuleks võimendada. Kui aga vaadata neid ressursse, mis tehnoloogiaparkidesse sisse tulevad, siis soovituga see vastavuses küll ei ole. See on üks väga oluline reserv riigi arengus. Härra Keevallik rektorina tunneb väga suurt heameelt selle üle, et viimastel aastatel on mitu korda kasvanud siseriiklike lepingute maht. Lisaks abstraktsele teadusele tuleb ka sellele tähelepanu pöörata. Kui vaadata eelmisel TANi istungil väliseksperdi poolt esitatud ettekannet, siis just nendele probleemidele juhitakse seal tähelepanu. Ühe ja sama kriteeriumi järgi ei tohiks hinnata kõiki teadusvaldkondi: mõnes vallas on lihtsam saada *Current Contents* artikleid, teises kohas on olulisem praktiline väljund. Lisaks juurdetaotletavale rahale tuleks väga tõsiselt mõelda, kuidas olemasolevatki võimalikult hästi kasutada.

Peaminister saab aru, et praegune suhtumine on toetav. Valitsusele kui poliitilisele kogule on ka küsimus riiklikust koolitus-, teadus-, ülikoolide tellimusest ning peaminister mõistab seda nii, et tuleb käivitada enam-vähem tajutav protsess, mille käigus saab neid küsimusi hakata niimoodi käsitlema nii TANis, Valitsuses kui ka Ministrite komisjonis. Vaja on tekitada taustsüsteem, mille põhjal saaks anda hinnanguid. Täna on kõik katsed ühele või teisele poole neid vahendeid suunata poliitilisel tasandil on olnud rohkem tugevama lobitöö tulemus kui läbiarutatud riigi ja ühiskonna vajaduste arvestamine. Seda tuleb teha niimoodi, et kellelgi ei tekiks tunnet, nagu toimub mingi revolutsiooniline rünnak kellegi vastu, vaid et kõik oleksid toetavad. Vaja on hästi juhitud protsessi.

A. Keevallik tunnista, et olemasolevat on ümber jagada väga raske ja sellele teele ei tasu minna. Kui aga tekib juurde mingi lisaressurss ja seda hakkab tekkima, siis võiks neid suundumusi niimoodi kujundada, et võtta arvesse rohkem praktilisi vajadusi või seda, kui palju üks või teine asi ka tagasi annab.

M. Saarma märgib, et niisuguse dokumendi tegemises ei ole midagi uut. Neid on tehtud Soomes, Rootsis ja mujal ning nende põhiline eesmärk on see, et valitsuse vahetudes need kontseptsioonid ei läheks prügikasti. Härra Saarma küsimus ja ka mure on selles, et millised on need mehhanismid Eestis, mis tagavad, et kui lepatakse kokku ühtemoodi, siis järgmise valitsuse ja parlamendiga ei läheks see paber prügikasti.

Peaminister leiab, et selles osas võiks TAN peaministrile nõu anda. Esimene on see, et EE2014 dokumendi sissejuhatuses on rõhutatud paralleeli kahe suhteliselt eduka protsessiga. Euroopa Liidu integratsioon on toimunud 1995. aastast ja sellest võiks üritada eeskuju võtta. Erinevus Euroopa Liidu protsessiga on see, et siis oli väga tugev väline surve, aga siiski ka siseriiklik poliitiline tahe, mis ikkagi lõppkokkuvõttes kaasas portsessi enamiku ühiskonnast, igal tasemel oma moodi. Teine protsess, mis

vääriks äramärkimist, on NATO integratsioon. Need on analoogid, mille edukust peaks antud protsessi käivitamisel arvestama. Sellepärast on ka protsessi Eesti Edu juhtimisskeemis püütud arvestada mingeid juhtimiselemente. Edaspidises dokumendi menetluses augusti- ja septembrikuus peaks kindlasti kaaluma, kuidas tagada ka parlamendi kaasatus, ka opositsiooni kaasatus, aga peamiselt siiski läbiv arusaam. See on üks tegevus ja teistmoodi tuge ei saa saavutada.

Teiseks on väga tähtis, et tuleb tagada poliitiliselt sõltumatu protsessi koordinatsioon, milleks tuleb praegust TANi sekretariaati oluliselt tugevdada. Samas peab see olema mittepoliitiline. Siin on samuti paralleel 8 aasta pikkuse EL-i integratsiooniprotsessiga.

H. Hololei märgib, et kui tõmmata paralleeli Euroopa Liidu ja NATO integratsiooniprotsessiga, siis selle protsessi eesmärk oli konsensuslik ja olemuslikult õige. Kui antud protsessile panna samasugused eesmärgid, siis on väga raske valitsuse vahetudes öelda, et seda eesmärki tahetakse muuta. Näiteks rahvusliku rikkuse kahekordistamine on küll arutelu küsimus, kas see on eesmärk, aga see on ilmselgelt asi, mis suudab koondada ühiskonda ja mis on kõigile kasulik. Seega on väga raske mingi hetk öelda, et seda ei peeta enam oluliseks ning sama oli ka NATO ja Euroopa Liidu puhul.

Teine aspekt on see, et antud dokument on avatud ning sinna saab teha pidevalt täiendusi ja parandusi. Kui toimub poliitiline nihe mingile poole, siis saab sellesama raamistiku sees tuua sisse mingeid uusi elemente, aga jätta eesmärgid samaks. Kui neid põhieesmäärke suudetakse aktsepteerida, siis on väga raske hakata vaidlema, et need eesmärgid ei ole tähtsad.

A. Keevallik toob välja niigi õhus oleva küsimuse, et kui tehakse ka ju ühiskondlikku lepet ning EE2014-s on analoogiaid ja sarnasusi on üsna palju. Härra Keevallik mainis ka juba eelnevalt, et neid jõudusid võiks ühise eesmärgi nimel ühendada ja on meeldiv, et need mõtted koonduvad. Milline on siis suhtumine ühiskondliku leppe liikumisse? See võiks olla ju üks poliitikaülene ja kaugemat funktsiooni loov dokument ning sealt võiks tekitada mõistlik tagasiside ja anda nii otsesematele dokumentidele rohkem kaalu. Härra Keevallik kutsub üles koos tegutsema. Kõik SAKid ja TANid ja ühiskondlikud lepped tuleks panna ühtsesse skeemi teenima riigi huve. Kõik võimalused selleks on olemas.

Peaminister möönab, et küsimus on õigustatud. Esiteks tuleb ühiskondliku leppe protsessi ideed igal juhul toetada. Täna on see protsess jõudnud teatud järku ja areneb täiesti lootusandvalt. Erinevus ühiskondlikust lepest ja SAKist on see, et EE2014 puhul on tegemist valitsuse vastutusega parlamendi ja valijate ees neid asju tegelikult ette võtta. Tegelikult on ühiskondlik lepe ju ikkagi foorum, mis koondab erinevaid ühiskonna subjekte, mitte valitsust ja parlamenti. Kõik valitsuse liikmed tegutsevad oma erakondade mandaadiga ning sellest demokraatlikust poliitilisest loogikast tuleb väga selgelt aru saada. Ühiskondliku leppe puhul tuleb samuti väga tõsiselt mõelda, kuidas see konkreetset väljast näeb. Härra peaminister näeks seda kui teatud katust, kus teatud küsimusi käsitletakse laiemas ühiskondlikus auditooriumis, mis on vaba poliitilisest konkurentsist. Ent see, et Ühiskondliku kokkuleppe sihtasutus, Strateegiliste algatuste keskus saaks võtta valitsuse rolli, tähendaks töötamist riigi vastu. Riigi loomine ongi suurim ühiskondlik kokkulepe. Need ideed

on ju väga sarnased. Ühiskondliku kokkuleppe sihtasutus peaks minema julgemalt ja konkreetselt nende küsimuste kallale, kus on tõepoolest vaja kokku leppida. Härra peaminister neid protsesse mingil juhul ei vastanda! Millegipärast on ajakirjandus seda juba niimoodi püüdnud vastandada. Härra peaminister kutsub ka TANi liikmeid appi, et mitte neid vastandada. Tuleb väga veenvalt seletada, et tegemist on valitsuse kohustusega. Valitsus rääkis oma valitsemisprogrammi esimesest päevast vajadusest suunatult aidata üle minna teadmispõhisele majandusele, läbimõeldud sisuga hariduse seosest tegelike ühiskonna vajadustega. See on protsess, mida tehakse valitsusprogrammi algatusel, andes aru, et edu saavutatakse pikaajalise süsteemse töö tulemusel. Kui valitsus on tegelikult selle taga, saab lahendada rahaküsimusi, sisuküsimusi jmt.

J. Aaviksoo märgib siinkohal selle arusaamise kohta, mida peaminister esitas Eesti Edu 2014 ja ühiskondliku leppe ja teiste organisatsioonide jõupingutuste osas pikemaajalise tegevuse suunamisel, et TAN näeb neid protsesse ühise eesmärgi osas olevat põhimõttelistes küsimustes väga lähedastel positsioonidel ning peab võimalikuks ja vajalikuks neid protsesse ühtsena vaadata. See võiks olla põhimõtteliselt TANi otsus ja vastavas pressiteates ka välja saadetud. See oleks igal juhul ühiskonnale ja valitsusele ja erinevatele osapooltele usaldust suurendavaks sammuks. Kui TANi poolt on mõeldav niisugusele mittevastandumisele selge omapoolne seisukoht anda, siis oleks sellest kasu. Selle üle võiks mõelda, kas sellist lähenemist toetatakse.

T. Palts tuleb tagasi härra Saarma arvamusel juurde, et valitsuse vahetudes visatakse antud dokument prügikasti. Härra Palts näeb ohtu, et selline dokument visatakse prügikasti kord aastas, siis kui hakatakse arutama riigieelarvet. Kõikide selliste protsesside puhul on probleem selles, et niipea kui need pole seotud riigieelarvega, on nad juba ette prügikasti protsessid. Härra Palts leiab, et riigieelarve strateegia võiks olla rohkem seotud EE2014 dokumendiga, ta võiks kokkuleppeliselt olla ka antud dokumendi lisa. Need protsendid ja numbrid oleksid otsustamisel ees ja siis ei peaks otsustama utopistlikke asju, kui vaadatakse kogu riigieelarve strateegiat. Valitsuses toimub ka protsess selles suunas, kuidas teha riigis paremini planeerimist – see on Strateegilise planeerimise eelnõu, kus käsitletakse seda, kuidas siduda omavahel planeerimine. Kui eelarvestrateegiale suudetakse läbi Riigikogu anda tugevam jõud ja kui EE2014 algatus on selles sees, siis peaks iga järgmine Riigikogu ja koalitsioon muutma seda riigieelarve strateegiat ning niimoodi oleks see kõige suurem garantii. Teistpidi oleks see ka Rahandusministrile garantii, et Rahandusministeerium koostöös TANi sekretariaadiga peaksid tagama Vabariigi Valitsuse nõustamise Eesti Edu 2014 prioriteetide piisavaks rahastamiseks riigieelarvest.

Teiseks vaidleb härra Palts vastu ka härra Keevallikule, et tänaseid rahasid ümber jagada ei saa. Ka praeguse raha saab tegelikult ümber jagada, vaja on aga ühte meelt ja selle kirjutamist eelarvestrateegiasse. See eelarvestrateegia peab olema maksev ka Valitsuses ja Riigikogus. See on garantii.

Peaminister tunnistab, et üks toetav eesmärk on saavutada kord mõtlemises, et kui midagi ette võetakse, siis suudetakse see lahendada ka finantsprojektsioonis. Teine asi, millega selle protsessi juures tuleb hakata väga palju kokku puutama, on sisulised küsimused. Härra peaminister leiab, et on väga palju instrumente ja vahendeid,

millega poliitikat saab mõjutada ka nii, et ei pea raha lauale tooma. Ka nende meetmete kasutamine on oluline.

T. Palts on nõus, aga leiab, et kui üks lüli ei tööta, siis lendab see dokument ikkagi prügikasti.

M. Saarma nõustub härra Paltsi ideega. Ka seda on väga edukalt tehtud Skandinaavia riikides ja seda on kindlustatud niimoodi, et põhilised otsused, näiteks suurem osa kõrgkoolide eelarveid, suurem osa teadus- ja tehnoloogia eelarveid on viidud seadusteni.

Peaminister kommenteerib, et Soome seadusandja määrab ka selle, milliste valdkondadega tegeletakse ülikoolihariduse tasemel ja milliste valdkondadega tegeletakse rakendushariduse tasemel, et vältida dubleerimist.

R. Malmstein märgib, et ideede rahaga seostamine on oluline, aga oluline on ka konkreetsele eesmärgile suunatud protsessi tugevam juhtimine, milleks sageli polegi vaja lisaraha. Olemas peab olema selge visioon, kuidas investeerida.

J. Aaviksoo leiab, et asi oleks loogiline nii, kui Eesti Edu 2014 oleks strateegiline-poliitiline dokument ja riigieelarve strateegia oleks sellele allutatud. Kui seda suudetaks saavutada, siis oleks see väga suur samm Eesti poliitikas edasi. Selle poole võiks igal juhul püüda. Erinevate riiklike dokumentide parem koordineerimine tuleb igal juhul protsessile kasuks ja tagab ka selle, et järgnevad valitsused saavad jätkata olemasoleva poliitika modifitseerimisega, mitte ei asenda seda uute hajali dokumentidega. See aitaks tagada ka jätkusuutlikkust.

Härra Aaviksoo juhib tähelepanu sellele, et kui lugeda Eesti Edu 2014, siis enamus inimesi ütleb, et selle on kokku kirjutanud inimesed, kellel on 70% majandusharidust, 5% ühiskonnateadlase haridust ja 10% poliitikat ja avalikkussuhteid. Härra Aaviksoo soovitaks mõelda sellele, et antud teksti stiili püüda muuta inimese ja ühiskonna kesksemaks. Eesmärgiks on konkurentsivõimeline majandus. Eesti konkurentsivõime tabelites on Eesti majanduslikud indikaatorid konkurentsivõime poolest palju paremad kui sotsiaalsed indikaatorid. Eesti nõrkus rahvusvahelises riiklikus või ühiskondlikus konkurentsis ei ole mitte niivõrd majanduskeskkonna nõrkus, kuivõrd sotsiaalse keskkonna nõrkus. See on oluline tähelepanek ja see peaks peegelduma ka antud dokumendi stiilis. Võiks kaasata mõne ühiskonnateadlase, kes esitaks seda dokumenti rohkem ühiskonnakesksena. Paljudel juhtudel oleks mõttekam rääkida ühiskondade konkurentsivõimest ja majanduse konkurentsivõimest siis, kui on mõeldud konkreetset majanduse konkurentsivõimet. See kindlasti parandaks antud dokumendi kvaliteeti ja võimaldaks paremini kaasata neid poliitilisi jõude, kelle huvide rõhuasetus on sotsiaalsema poole peal.

V. Sepp möönab, et EE2014 dokumendi juures on hea meel näha, et siia on hästi sisse pandud see, kuidas Eesti inimese haridust müüa väljapoole Eestit niimoodi, et inimene ise Eestist ära ei läheks ja kuidas tuua Eestisse tagasi inimesi, kes on kogemuse saanud ja mujal juba mingid kontaktid loonud. Võiks olla rohkem hoobasid ja põhjuseid, miks inimene Eestisse tuleb. Härra Taube poolt välja toodud üks mehhanism on võimalik variant. Samuti soovib härra Sepp rõhutada veel soodsate tingimuste loomisele töötajate liikumiseks. Täna Eesti insener juba konkureerib Eesti

firma palgal olles Skandinaavia maades ja mujal sisuliselt ka teiste kandidaatriikide inseneridega. Nii mõnelgi pool paistab, et see töö, mida näiteks Rootsis on tehtud isegi mittekandidaatriikide, nagu näiteks Horvaatia poolt, et valmistada ette, kui kiiresti tuleb tööle või kui kiiresti mingi protsess riigis toimub, on neil isegi paremini välja kukkunud. EE2014 kirjas olevate mehhanismidega saab parandada veel seda, kuidas sihikindlalt inimesi tagasi tuua ja kuidas oma oskusi väljapoole müüa.

J.Aaviksoo toob välja küsimuse juhtimisskeemi kohta. See ei ole diskussioonis olnud. TANi jaoks ei ole ilmselt ka väheoluline tõsiasi, et TAN kavatsetakse selle otsusega laiali saata ja selles suhtes peaks TANil olema selgem seisukohavõtt. Et kui TAN on otsustanud laiali minna, siis tuleks seda teha täie teadvuse juures, asendades selle ühe mõjufoorumiga, mis on totaalselt teine kontseptsioon. Selles osas oleks võib-olla vaja kommentaari, et mis on põhjuseks, et paari aasta eest suhteliselt suure poliitilise jõupingutusega saavutatud TAN, mis kopeerib tegelikult Soome teadus- ja arendustegevuse juhtimise skeemi, ei ole enam otstarbekas ja tuleb ümber vaadata.

Peaminister ütleb kommentaariks, et see on kõik arutamise objekt. Keegi ei katse TANi laiali saata. Tõenäoliselt mõeldi lihtsalt, et TANil võiks olla teistsugune nimi. Teiseks, kui vaadata TANi võimalikke ülesandeid, mida tuleks oodata võimalikult TANilt, siis need on loetletud leheküljel 11. Valitsus ootab TANilt reaalselt julgust tõstatada neid väga konkreetseid teemasid, protsessi tegevuskava, nii et valitsus suudab sellega tegeleda. Lisaks on pidev tagasiside andmine sisulistele tegevuskavadele ja sisuliste suuniste andmine, sisuliste asjade sisuline läbiarutamine. Kõige tähtsam on see, et TAN tagab akadeemilise, avaliku ja erasektori reaalse kaasatuse infovahetusprotsessi. Niivõrd suur mure pole mitte akadeemilise sektori osas, ehkki akadeemiline sektor on alati väga mitmepalgeline, aga väga oluline on ka see, kuidas ettevõtjaid kaasata kogu oma parima osaga. Peaminister leiab, et ettevõtlus on ikka veel väga palju omas rasvas. Tuleb leida, kuidas kaasata seda väga väärtuslikku seltskonda erinevate asjade juurde, et nad saaksid aru, miks midagi on vaja teha. Niisiis pole peaminister nõus sellega, et TAN laiali saadetakse. Nimeküsimus on iseasi. TANi funktsioone võiks aga küll läbi mõelda, et vajadusel täpsem olla. Rääkida tuleb aga sisulistest asjadest, sest TANil pole vaja Eesti seadusloomes kombeks olevaid bürokraatlik-tehniliste ülesannete loendeid. Vaja on sisu, et saada aru, millist vastutust antud kogu kannab.

R. Malmstein kommenteerib TANi ümbernimetamise küsimust, et ei pruugi ilmtingimata Arenduskoja nime juurde pidama jääda. Kui lepitakse kokku, et Eesti Edu saaks sellele tööle aluseks, mille põhjal koos käiakse, siis on tegevuse amplituud muutunud oluliselt laiemaks ning Teadus- ja arendusnõukogu on natuke kitsas, selle nime alla ei mahu keskkonnaküsimused ja laiad ühiskondlikud küsimused. Arenduskoja asemel võib pakkuda ka teist nime. Härra Malmsteini arvates ei ole küsimus praegu mitte TANi laialisaatmises, vaid selle kogu funktsiooni ja rollide täiendamises. Arenduskoja käsitluse objektiks saaks paljuski suur osa valitsuse tööplaani ja väga konkreetne tegevuskava, mida valitsus hakkab igal aastal tegema. See on paljuski nagu hinnangu andmine valitsuse tööle. Täna on kõik niisugused arutelud toimunud vaid poliitilises kontekstis. Rõhuasetus on sellel, et vastutus ja ülesanded suurenevad, mitte ei vähene ja roll suureneb. Mõjufoorum seisneb selles, et saada mingi neutraalne hinnang ning TANi liikmed peaksid aitama valitsuse tegevust ühiskonda peegeldada.

A. Keevallik ütleb, et ei kuulnud eelnevast midagi ratsionaalset, mis viitaks vajadusele TAN välja vahetada. Tegelikult on ka laiemale üldsusele vastuvõetamatu, et kaks aastat tagasi loodud organ asendatakse uuega. Alati on TANi juurde võimalik kutsuda eksperte, näiteks eelnevalt viidatud keskkonnatehnoloogia osas. TANis on esindatud lai spekter jõudusid ja üsna tasakaalustatult. Härra Keevallik leiab, et tuleb väga tõsiselt kaaluda, kas seda nn foorumit on vaja, sest tundub, et seda pole vaja.

J. Engelbrecht märgib, et TAN on omal ajal olnud ka tunduvalt suurem ja siis otsustati see teha natuke väiksemaks, et oleks esindatud nii ettevõtjad, akadeemiline pool kui ka valitsuse pool. Selle tulemusena on tekkinud täiesti töötav kooslus, kuhu saab alati inimesi juurde kutsuda. Aga see on üks süsteem. Juures on eraldi ministrite komisjon ja ametnike komisjon. Kas see teeb antud süsteemi heast veel paremaks? Seda oleks vaja ka veel natukene selgemaks teha.

R. Malmstein ütleb, et mis puudutab ametnike komisjoni, siis kuna käesolev dokument on väga paljuski otseselt suuna andev täitevaparadile, siis tegemist on ministeeriumite vahelise koordineerimisega. See ei tohiks kuidagi puudutada TANi liikmete enesetunnet. See on kõrgemate ametnike nõukogu, kes koordineerib praegu eurointegratsiooni protsessi ja hakkab kooskõlastama ka Eesti positsioone Euroopa Liidus komisjonides läbirääkimisi pidades. See on lihtsalt tööorgan, mida valitsus teeb nii või teisiti. Mingit täiendavat kogu ei moodustata, see on lihtsalt ministeeriumite vahelise koordineerimise üks element, mis toimib ka täna.

H. Hololei lisab, et nagu peaminister ütles, ei toimi ükski protsess kunagi ilma, et sellesse kaasataks kogu valitsusaparaati. Kogu eurointegratsiooniprotsess poleks kunagi toimunud, kui ministeeriumites poleks mingil ajahetkel tekkinud selle suhtes omanditunnet. Kui Eesti Edu protsessi tahetakse samuti muuta läbivaks ja pidevaks, siis tuleb samuti tagada, et ministeeriumites ja kõikides nendes ametnikkondades, mis tegelevad selle rakendamisega, tekiks just selline omanditunne. Ametnike kogu tähendabki selle poole sissetoomist. Tuleb tagada, et Eesti Edu ei jääks ainult poliitilisele tasandile, vaid et see jõuaks ka ametnike tasandile. See oli ka Euroopa integratsiooni protsessi üks edutegureid, et jõuti kiiresti ametnike tasandile, kus see võeti omaks. Vastasel korral see idee lihtsalt ei rakendu. Kuidas seda konkreetselt teha, sellest on üks visioon antud dokumendis esitatud ja loomulikult on see veel diskussiooni objekt.

J. Aaviksoo leiab, et TANi liikmed enamus mõistavad, et ametnikkond peab olema struktureeritud ja kaasatud selle eesmärgi saavutamisse ja teisiti see ei olegi mõeldav. Küll aga arvab härra Aaviksoo, et praeguses Vabariigi Valitsuse seaduses on olemas piisavalt instrumente niisuguste koordineerimisstruktuuride loomiseks, olgu see siis ministrite komisjoni loomine Vabariigi Valitsuse seaduse alusel või asjatundjate komisjonide loomine või kõrgemate ametnike komisjoni loomine. Selleks ei ole vaja muuta seadust või seaduse alusel tekitada struktuure, millele on viidatud seoses TANi restruktureerimisega.

TANi osas leiab härra Aaviksoo, et antud dokumendis ette pandud mudel tähendab tegelikult ikkagi TANi laialisaatmist ja seetõttu võiks selle peale veel ikka mõelda.

Eurointegratsiooni osas tasuks võtta õppust sellest, et kui eurointegratsioon oli kirjutamata rahvuslik kokkulepe, siis ilmselt on selle protsessi juhtimisel poliitilisel tasandil siiski mingeid vigu tehtud, sest muidu ei oleks paljud poliitikud muutunud närviliseks ja pöördunud erinevate ühiskonna huvigruppide poole, et need püüaksid nüüd hääletamise protsessis hakata oma apoliitilise autoriteediga seda olukorda nihutama. Ühiskonna sisuline kaasamine on täpselt sama oluline kui ametnikkonna mobiliseerimine. Seda ei tohi teha vähem oluliseks. Samamoodi ettevõtjate ja akadeemia osas. Kui TANi positsioon muudetakse mõjufoorumi suunas, siis on see signaal ülikoolidele ja ettevõtjatele, et neid sellest protsessist distantseeritakse. Seda ei tohiks juhtuda.

Peaminister märgib, et neid märkusi tuleb muidugi arvestada.

M. Saarma märgib, et tal pole kindlast seisukohta Arenduskoja suhtes, aga märgib, et põhjanaabritel on Teadus- ja tehnoloogiaakadeemia olnud juba 1970-ndate aastate lõpust. See on olnud niisugune foorum, kus on tegelikult selgunud ühiskondlik konsensus, kus mehed on otsustanud, et tõstame seda SKP-d T&A osas. Kui nüüd TAN likvideeritakse, siis jääb mulje, et seal ei tehtud midagi. Tegelikult viskame selle asja üle parda. Küsimus on selles, et kui luua uue nimega uus organ, siis hakkab kõik nullist pihta. Härra Saarma ettepanek on jätta nimi samaks, mehed võib ju kõik ära vahetada, seda määrab nagunii peaminister. Nimi annab mingisugusegi järjepidevuse. Tegemist ei ole teaduse ja tehnoloogia nõukoguga, vaid ikka Teadus- ja arendusnõukoguga ja arendus katab päris laia ala.

V. Sepp ütleb ettevõtjate poole pealt, et kui küsimus on selles, miks ettevõtjate huvi TANis osaleda ei ole eriti suur, siis osaliselt on asi selles, mida peaks TANis osalemine ettevõtjale andma peale selle, et ettevõtte ise saab väga selge pildi, kuidas riigis on lood sellel ala. Peaks mõtlema, miks ettevõtja TANi ikkagi tuleb: kas missioonitundest, et midagi ära teha või on see mingi prestiižiküsimus. Härra Sepp leiab, et asjal peaks olema ka väga selge väljund, et kui mõjutamine siin toimub, siis pole see lihtsalt formaalne kooskõitise koht, vaid et siis hakkavad asjad ikkagi juhtuma. Ettevõtja olles selle foorumi liige võtab kohustuse omalt poolt leida see 50% juurde nii palju kui käed ulatuvad või nii palju kui tema seda suudab. Kui mingi reform toimub, siis peaks väga põhjalikult seda ettevõtjate poolt mõtlema, et kes võiks olla need persoonid, need huvitatud ettevõtted, kelle esindajad peaksid kindlasti TANis olema.

Peaminister märgib, et on olemas ka teatud otsuse projekt, mis annab üksnes heakskiidu käesolevale initsiatiivile. Peaminister küsib, et mis moodi pakutakse välja dokumendi edasine menetlus. Esiteks töögrupp jätkab ideekavandi edasi arendamist. Lisaks kutsub peaminister TANi liikmeid üles punkt punktilt oma mõtteid kirja panema, see oleks äärmiselt väärtuslik. Seda võiks teha näiteks 19. augustiks. Järgmisena võiks ideekavandist tekkida parem redaktsioon, kuhu on kaasatud ka sotsiaal- ja keskkonnainimeste ideed ja muidugi lisaks härra Maimetsa märkused. Selle tähtaeg oleks 26. august. Siis võiks seda küsimust võib-olla veel arutada TANi tasemel. Küsimus on selles, kas on vaja uuesti kokku tulla, et nüüd selle paberiga hakkame töötama ja sellele rakenduskava tekitada. Mida sellest arvatakse?

Iseenesest mõista käib selle tegevuse alla, nagu J. Aaviksoo on välja pakkunud, poliitilised konsultatsioonid. Mida härra Aaviksoo sellega mõtleb, kellega peab pidama poliitilisi konsultatsioone?

J. Aaviksoo märgib, et see märkus on võetud TANi sekretariaadi poolt laiali saadetud Eesti Edu 2014 käivitamise esialgne indikatiivne ajakava, kus 15. august kuni 5. september on 'Laiema poliitilise konsensuse kujundamine (Vabariigi president, Riigikogu juhatus, opositsiooniparteid, ettevõtted, organisatsioonid)'. See on töögrupi poolt ette pandud ajakava. Härra Aaviksoo leiab, et poliitilised konsultatsioonid on kindlasti vajalikud, vähemalt koalitsioonipartneritega on need kindlasti möödapääsmatud. See on küll poliitiline küsimus, aga ilmselt on need on vajalikud. Kui EE2014 muutub avalikuks dokumendiks, siis oleks kummaline, kui lähemad poliitilised toetajad distantseeruksid, mis põhimõtteliselt ei ole ju garanteeritud tänase päevaga, et seda ei juhtu.

Härra Aaviksoo küsib, et otsuse projekt on praegu rohkem korralduslik aktsept ning kas TANi seisukoht ei võiks olla selgem. Esiteks, et toetada niisuguse strateegilise dokumendi loomist ja vastava protsessi käivitamist. Õelda selgelt välja, et niisugune dokument ja protsess on TANi seisukohalt vajalik ja mõistlik. Härra Aaviksoo küsib, et kas TAN on täna valmis toetama ka seda, et siin dokumendis on toodud ka põhi-seisukohad, mis on lähtealused, visioon ja 5 edutegurit. Kas täna võib otsustada ka, et TAN toetab ka neid põhiseisukohti. See oleks suur samm ja siis saaks edasi minna.

N. O. Taube toetab härra Aaviksood. Härra Taube märgib aga, et kui me püüame luua dokumenti, millega nõustub iga poliitiline partei või suur osa parlamendist, siis on palju lihtsam öelda, mida me tahame praegu teha ja ei muretseks liiga palju selle pärast, mida me teeme 2009. aastal. Meil peavad olema sihid aastaks 2010., aga meil oleks vaja teada, mida me saaksime teha järgmisel nädalal. Mida me kõik saaksime teha, et Eesti edule kaasa aidata. TANis on räägitud juba pikalt, aga viimase paari aasta jooksul pole sellest tulnud suurt rohkemat, kui ainult head kavatsused.

Eesti vajab palju raha ja siin on seda suhteliselt raske saada. On küll suhteliselt palju inimesi, kes oleksid valmis meile seda raha maksma, kui me julgustaksime neid seda tegema. Härra Taube soovib panna püsti raamistiku, mis võimaldaks meil oma tegevuses ühe või kahe etapi jagu kaugemale jõuda - mis on sisuliselt sama, mida härra Taube oma kirjas rääkis. Eriti on oluline kaasata Välisministeeriumi. On vaja minna ja rääkida, selgitada inimestele, mis Eestis toimub ja kuidas nad saavad iseennast edukamaks muuta ja seeläbi aidata ka meid. Pikas perspektiivis tuleb muidugi kulutada palju raha haridusele ja kõigele sellega kaasnevale. Samas on see aga üksnes kõrvalteema sellele, mida me peame tegema. On peaaegu iseenesestmõistetav, et ka haridusega tuleb tegeleda. Selleks, et tööstus ja just maailma tööstus Eestist huvituks, tuleb neile Eestit tutvustada. Ilma selleta pole ka mõtet loota, et nad siia tuleksid.

A. Keevallik märgib elluviimise struktuuride osas, et täna koorus nagu välja arvamus, et ei ole mõistlik TANi likvideerida. Härra Keevallik ei näe vajadust TANi likvideerida ning sõnum ühiskonnale oleks arusaamatu. Kui selline otsus on sisuliselt tehtud, siis võiks ka selle kirja panna.

Peaminister on nõus, et keegi pole kavatsenud TANi likvideerida. Peaminister küsib, et kas ollakse nõus, et toetatakse antud dokumendi vajadust ja protsessi käivitamist ning põhimõtteliselt ka neid struktuurielemente, mis EE2014 ideekavas kirja on pandud. Kolmas punkt peaks olema, kuidas TAN näeb igasuguse vastuolulisuse vältimist ühiskondliku kokkuleppe ideega.

J.Aaviksoo pakub kolmanda punkti sõnastuseks 'TAN näeb Eesti Edu 2014 Vabariigi Valitsuse strateegilise arengukavana, mis toimub kooskõlas teiste arengustrateegiatega, sealhulgas ühiskondliku leppe protsessiga'. Võib-olla on mõni poliitiliselt parem sõnastus, aga otstarbekas oleks märkida, et ühiskondliku leppega pole vastuolu, vaid koosõla. Sõnastuse lihvimine võiks jääda sekretariaadile.

Peaminister küsib üle, kas ajalise graafiku osas on ka kõik aktsepteeritav.

ARENDEUS- JA TEADUSNÕUKOGU OTSUSTAS:

3. Toetada Eesti Edu 2014 dokumendi vajadust ja vastava protsessi käivitamist ning põhimõtteliselt ka selle elluviimiseks vajalikke struktuurielemente. TAN näeb Eesti Edu 2014 Vabariigi Valitsuse ideekavana, mis toimib kooskõlas teiste arengustrateegiatega, sealhulgas ühiskondliku leppe protsessiga.

4. Ülevaade teadus- ja arendustegevuse 2004. aasta eelarvekava menetlemisest

T. Maimets märgib, et põhjus, miks käesoleva punkti all pole toodud ühtegi dokumenti toodud on see, et eelarveprotsess on praegu sellises etapis, et ühtegi ametlikku dokumenti polegi, mida sinna alla panna saaks. Teispäeval oli eelarve projekt kabinetis esimesel tutvustamisel, kus kõik ministrid said oma mured ära rääkida, et mis on lahendamata küsimused. Haridus- ja teadusministeeriumil on neid kolm ja üks neist on teadus- ja arendustegevuse finantseerimine järgmise aasta eelarvest. Haridus- ja teadusministeerium lähtus järgneva aasta eelarvetaotluses teadus- ja arendustegevuse rahade taotlemisel kahest dokumendist:

- 1) koalitsioonilepe, kus üks punkt ütleb selgelt, et suurendatakse teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaalu SKT-st,
- 2) Eesti teadus- ja arendustegevuse strateegia 2002-2006 "Teadmistepõhine Eesti", mis on kiidetud heaks Riigikogus detsembris 2001 ja kui sai räägitud, et dokumentidel võiks olla Riigikogu koosseisude ja valitsuste ülene toime, siis see on ka üks põhimõte, mida Haridus- ja teadusministeerium tahaks järgida, et "Teadmistepõhine Eesti" oleks nüüd ka kolmandale valitsusele siduv.

Selleks, et jõuda "Teadmistepõhise Eesti" dokumendis fikseeritud eesmärgini, jõuda 2006. aastaks 1,5%-ni SKP-st, on vaja finantsprojektsiooni kohaselt järgmiseks aastaks jõuda 1,1%-ni SKP-st. Selleks on vaja suurendada otseselt teadus- ja arendustegevuse finantseerimist Haridus- ja teadusministeeriumi eelarves eelmise aastaga võrreldes 133 miljoni krooni jagu. Praegune seis on niimoodi, et Rahandusministeerium on suutnud sellest 133 miljonist suutnud aktsepteerida 50 miljonit ja 83 miljonit on nõ lahkarvamuste protokollis. Viimane tähendab seda, et Rahandusministeerium ja loodetavasti kogu Valitsus otsib praegu pingsalt lisavõimalusi selle lahnevuse vähendamiseks, lisakulusid riigieelarvesse ja muid võimalikke vahendeid.

Teine ja vast ka olulisem pool on see, mida Haridus- ja teadusministeerium selle lisafinantseerimisega peale hakkaks. Siin on ka olulisi asju, mida ministeeriumis on läbi mõeldud. Siinkohal võiks nimetada mõned punktid, mis on planeeritud:

1) teaduse infrastruktuuri parandamine

Teadusaparatuur, millega töötatakse, amortiseerub palju kiiremini, kui seda uuendada jõutakse, eelkõige just strateegilistes kohtades oleks vaja tugevamat finantseerimist teadusaparatuuri.

2) Haridus- ja teadusministeeriumi kaudu minevad teadus- ja arendustegevuse rahad on mõeldud eelkõige uute teadmiste loomiseks ning Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi kaudu nende rakendamiseks majandusse.

Uute teadmiste loomine toimub Eestis kahte rada pidi:

- i. Eesti Teadusfondi uurimistoetused
- ii. Teaduse sihtfinantseerimine

Neid mõlemat allikat on plaanis suurendada.

3) riiklikud programmid

Plaanis on tõsta riikliku programmi “Eesti keel ja rahvuslik mälu” finantseerimist. Siinkohal pole ilmselt vaja selgitada, miks eesti keele riiklikku programmi tahetakse toetada.

Teiseks on plaanis suurendada Teaduste tippkeskuste riiklikku programmi minevat raha ja selle mõtte on eelkõige see, et olemasolevast 10 teaduse tippkeskusest tekitada niisugused tippteaduse saarekesed Eestis, kus oleks töökeskkond, mis on võrreldav ka naabermaade teadustöö keskustega. Selle idee üks põhjus on, et oleks koht, kus täna välismaal edukalt töötavad noored saaksid tagasi tulla ja oma loovat tegevust jätkata Eesti heaks ja hüvanguks.

Samuti on üks riiklik programm uuea kasutusele võtmisel. Selle nimi on “Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud” ja selle programmi mõtte on parandada neid säilitustingimusi, kus hoitakse nüüd juba üle-eelmisel sajandil alustatud mitmesuguste keeleteaduslike kogude, kirjandusteaduslike kogude, geoloogia, loodusteaduslike ja muude kogude säiliku, et lihtsalt ei tuleks neid kogutud asju ühel heal päeval prügimäele viia.

Selline on praegune seis. Teisipäeval anti ministritele kaks nädalat aega Rahandusministeeriumiga läbi rääkida ning uusi ja täiendavaid vahendeid leida. See töö praegu käib.

R. Malmstein märgib samuti, et praegu ei saa öelda midagi lõplikku, vaid saab esitada üksnes ülevaate praegusest seisust. Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi teadus- ja arendustegevuse, sealhulgas tehnoloogiaprogrammide, finantseerimine käib läbi Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse rahastamisele.

Ka Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium on oma tegevusi planeerinud vastavuses Teadus- ja arendustegevuse strateegia ja vastava finantstabeliga. Kui selleks aastaks märkis see finantstabel rakendusuringute poole pealt 170 miljonit ning reaalne eelarve on 158 miljonit pluss natukene Phare raha, siis selles valdkonnas ollakse enam-vähem joone peal. Järgmiseks aastaks planeeris strateegia 240 miljonit krooni pluss struktuurifondide raha ja siin on tekkinud väga suured käärid. Praeguse seisuga on nõ olemas 160 miljonit struktuurifondide raha; Eestipoolne rahastamine on suhteliselt marginaalne, umbes 60-70 miljonit krooni, kui sedagi, sest kogu EASi eelarve on seotud struktuurifondide rahaga. Sisuliselt tähendab antud olukord seda, et

kuigi tehnoloogiameetmete üldrahastamine summaarselt kasvab, on ikkagi kahvel umbes 210-230 miljonit krooni. Selle juures tuleb rõhutada, et nii saab rahastada vaid olemasolevaid skeeme, mis tähendab siis ettevõtete tootearendusprojektide toetamine sama mahukalt 50-55 miljonit krooni, rakendusuuringute ja tootearendusprojektide toetamine ka orienteeruvalt samas mahus ning projektide ettevalmistamist. Jätkub ka SPINNO programm võib-olla mõne miljoni võrra suuremas mahus. Reaalselt lisandub ainult TAKide programm, mille maht on umbes 80-90 miljonit krooni. Lisaks on ette nähtud ka teadlikkuse ja kompetentsi tõstmise programm, mida kaas-finantseeritakse ka struktuurifondide rahadest.

Ühtegi senti pole praeguses eelarves nõ riigi rahadega tehtavate tegelike tegevuste jaoks. See tähendab, et kõik eeluuringud lõpetatakse, ei rakendata riskikapitali fondi, mis on praegu ettevalmistamisel. Rahvuslikud tehnoloogiaprogrammi ei käivitu, sest selleks ei ole raha. Sentigi raha pole ka rahvusvaheliste ja regionaalsete koostöövõrgustike toetamiseks.

Summaarselt seega rahastamine kasvab, aga kasvab struktuurifondide arvelt. Hetkel on veel EASi eelarve suhtes eriarvamusi, mida Valitsuses saab veel arutada. Üritatakse leida lahendusi. Hädapärast oleks EASi tervikuna vaadates juurde vaja 50-70 miljonit krooni, mis kataks juba käigus olevate tegevuste eduka jätkamise järgmisel aasta. Esimest korda ei suudeta Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi poolel Teadus- ja arendustegevuse strateegiast kinni pidada.

J. Engelbrecht küsib, et kuidas on ikkagi olukord tehnoloogiaprogrammidega. Need peaksid olema ju prioriteetideks, aga kas and Eestis on ka seda?

R. Malmstein märgib, et tehnoloogiaprogrammid on küll Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi jaoks olulised, aga eelarvest taotleti ühte summat, aga kogu summa oli seotud struktuurifondidega. Sisuliselt on EASil praegu eraldatud 60 miljonit krooni sidumata raha ja 300 miljonit struktuurifondide jaoks. Sealjuures tuleb tähelepanu juhtida sellele, et EASi halduskulud on juba 74 miljonit krooni, kuna tegemist on suure organisatsiooniga. See tähendab sisuliselt seda, et järgmisel aastal on põhimõtteliselt raha vaid nende projektide jaoks, mida kaas-finantseeritakse struktuurifondidest. Kõigi teiste tegevuste jaoks, kaasaarvatud rahvuslike tehnoloogiaprogrammide jaoks praegu raha pole.

Peaminister teeb ettepaneku võtta ülevaade teadmiseks.

T. Palts soovib märkida nii palju, et siin laua taga on kõik arvamusiidrid ja vastutustundlik arvamusiidrid võtab alati antud teemal sõna. Ent vastutustundlik arvamusiidrid alati näitaks ka, mis allikatest mingeid asju teha saab ja sellest oleks Rahandusministril järgmise kahe nädala jooksul palju abi.

J. Aaviksoo märgib, et ilmselt on reaalarvud sellised nagu nad on. Siinkohal poleks otstarbekas võtta mingeid jõulisi otsuseid rahastamise osas, mis jääksid õhku rippuma. Need ei aitaks elu edasi.

Küll oleks aga võib-olla TANil peale selle riigieelarve minekut parlamenti vaja tagasi tulla ja vaadata "Teadmistepõhine Eesti" tegelikes raamides reaalses kontekstis üle

ning teha vastavad korrektuurid ja parandused. Muidu kui elu ja plaanid hakkavad nii palju lahku minema, siis lõpuks muutub see dokument mitte tõsiseltvõetavaks.

R. Malmstein märgib, et oluline on küll raha leida, aga oluline on ka olemasolev meetmete pakett ümber vaadata. Kõik tugiinstrumendid ei tööta piisavalt efektiivselt ning seetõttu tuleks nõudlus ja pakkumine vastavusse viia. Seda ei saa ministeeriumi kaupa teha, vaid seda tuleb teha kõrgemal tasandil.

M. Saarma märgib, et kui kaks ministeeriumit hakkavad elama eraelu ning distants suureneb ja varsti hakkab üks teist maha raiuma. Kui vaadata muid riike, siis on ka seal alguses majandusministeerium finantseerinud rakendusteadust ja haridusministeerium fundamentaalteadust. 10-15 aasta pärast on hakatud otsima viise, kuidas neid kokku viia. Härra Saarma küsib, et kas Eesti ei ole juba praegu niisuguses punktis, et juba praegu peaks ministeeriumitel tegevusel olema teatud kattuv osa. Vaja on leida üks niisugune rahvuslik programm, kus kaks ministeeriumit hakkaksid koos tegutsema ja sealt tekib ka koostöö kogemus. See on tegelikult peaministri funktsioon seda kokku panna.

Peaminister märgib, et kõik need mõtted tegelikult peegelduvadki juba valitsuse tegevuskavas ja Eesti Edu 2014 dokumendis.

T. Maimets leiab, et see probleem ei ole tegelikult nii terav, kui siin paistab. Käesolevas eelarve etapis on lihtsalt kõik ministeeriumid omavahel konkurendid, aga kui see mööda saab, siis läheb koostöö jälle edasi.

ARENDEUS- JA TEADUSNÕUKOGU OTSUSTAS:

4. Võtta teadmiseks teadus- ja arendustegevuse 2004. aasta eelarve menetlemise hetkeseis ja väljavaated.

6. TANi liikme N. O. Taube kirjas esitatud initsiatiivi arutelu

N. O. Taube märgib, et eriti just Rahandusministrit ja Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi esindajat kuulates on selge, et arenemise jaoks vajaliku raha saamine Eestist oleks väga raske ning seetõttu tuleb see saada kusagilt mujalt. Eestil on palju saatkondi välismaal, mis teevad väga head tööd ja on väga sõbralikud ja korraldavad toredaid üritusi. Samas ei näi neil olevat eriti palju raha, mida pühendada välismaiste tööstuste Eestisse investeerima meelitamisele. Siin peitub suurepärane võimalus, kuidas meelitada välismaist tööstust, eriti just teaduspõhist tööstust Eestisse.

Kui õnnestuks käivitada süsteem, mille abil saaks seda ideed müüa välismaistele ettevõtetele ja institutsioonidele, siis laheneksid paljud Eesti probleemid ning Rahandusminister, Haridusminister ja Majandusminister ei peaks enam selle pärast kaklema. Raha tuleks välismaalt. Härra Taube leiab, et välismaistele ettevõtetele võiks Eestisse tuleku ajendina pakkuda võimalust, et riik investeeriks teadus- ja arendustegevusse kas võrdselt või teatud proportsioonis sellega, mida erafirma investeerib. See ajendaks neid oma teadus- ja arendustegevust Eestisse tooma ja seda siin hoidma.

Härra Taube leiab, et on vähe põhjuseid, mis räägiksid sellise programmi vastu. Välissaatkondade puhul on täiesti loomulik, et nad pakuvad üle kogu maailma niisugust teenust. Irlased on sellega üledukalt hakkama saanud. Teised riigid teevad seda sama. Härra Taube palub lihtsalt omalt poolt, et tekiks selline marketingialgatus. Kõik siin on tõenäoliselt valmis abiks olema. Näiteks siin olevad rektorid võiksid ära teha suure töö, arutades selliseid võimalusi teiste ka teiste riikide ülikoolidega.

J. Aaviksoo märgib, et ta tegi ettepaneku arutada härra Taube kirja sellepärast, et kui me loeme Eesti Edu 2014 dokumenti, siis seal on kirjas, et aastaks 2014 investeerib erasektor Eesti teadus- ja arendustegevusse 1,5% SKP-st, mis tänasel päeval on ei rohkem ega vähem kui 1,8 miljardit Eesti krooni. Praeguse majanduse ja tööstuse struktuuriga Eesti pole võimelised selliseid rahasid Eesti teadus- ja arendustegevusse paigutama. Eestis on vähem kui tosinajagu ettevõtteid, mis on võimelised, ehkki mitte veel motiveeritud, investeerima kümneid miljoneid kroone teadus- ja arendustegevusse.

Seega, kui me tõepoolest tahame saavutada ühelt poolt erasektori investeeringuid ja teiselt poolt kõrgtehnoloogilise tööstuse teket Eestis, siis on meil hädasti vaja tugevaid teadus- ja arendustegevusmahukaid välismaiseid partnertööstusi. Sellise eesmärgi saavutamiseks pole mingit muud võimalust. Loomulikult pole sugugi halb mõte meelitada tööst Eestisse kolima. Samas on aga üheks võimaluseks ka härra Taube ettepanek läheneda ettevõtetele, kes võiksid tuua mingil määral oma teadus- ja arendustegevust Eestisse. Härra Aaviksoo leiab, et mõttekas oleks seda võimalust vaagida. Ülikoolid üksi ei ole võimelised niisuguseid investeeringuid ligi meelitama. Ent valitsuse poliitika toel võib neil see õnnestuda. Valitsuse poliitika tähendab seda, et valitsus toetab antud initsiatiivi poliitiliselt ja võib-olla ka kaasfinantseerimise abil.

Niisiis, kui me oleme võtnud tõsiselt sihiks oma 3% saavutada, isegi kui vähendada seda eesmärki poole võrra 1,5% peale, isegi siis peab võtma ette ühise ülikoolide ja riikliku jõupingutuse selle nimel. Härra Aaviksoo teeb ettepaneku koostada siinsamas täna väikese töögrupi, kuhu võiksid kuuluda ministriumite esindajad ja mis teeks konkreetse ettepaneku, millisel kujul võiksid ülikoolid ja riik välissaatkondade ja Välisministeeriumi kaasabil reklaamida teadus- ja arendustegevusse investeerimise võimalusi välismaiste kõrgtehnoloogiliste ettevõtete seas.

R. Malmstein märgib, et Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi seisukohalt lähtuvalt tähendab, antud algatus sisenemist avatud uksest, sest Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ja EASi seisukohalt on selline tegevus hädavajalik. See oli ka üks EASi asutamise eesmärk ja praegu on EASil sel otstarbel ka oma kontorid välismaal, mis tegelevad just sama tegevusega. EASi Londoni, Hamburgi, Stockholmi ja Helsingi kontorite põhifunktsiooniks ongi koostada süsteem, kuidas neile ettevõtetele läheneda ja kuidas määrata ära, milliste valdkondade ettevõtetele läheneda. Tuleb mõelda selle peale, millised on need võtmevaldkonnad, millesse me tahame meelitada välisettevõtteid. Selleks on vaja tugistruktuuri ka infrastruktuuri osas. 2014. aasta raamistikus. Küsimus on selles, kas meil on vaja eraldi *ad hoc* gruppi selle teema jaoks kohe praegu või peaks sellega tegelema Eesti Edu 2014 raames.

N. O. Taube küsib härra Malmsteini käest, et kas saatkonnad ja EASi esindused ei võiks teha koostööd. Saatkonnad tulevad suurepäraselt toime teiste diplomaatidega

suhtlemise osas, aga nad suhtlevad väga vähe ärimeestega. Saadiku on välisriikides väga heal positsioonil igasuguse suhtluse algatamiseks. See poleks sugugi väga kulukas.

M. Saarma leiab, et härra Taube kiri on ülimalt oluline. See on ainus realistlik viis saavutada meie poolt plaanitud numbreid. Kui me arvame, et suured farmaatsiatööstused tulevad Eestisse sellepärast, et siin on head teadlased, siis seda ei juhtu iial. Suured farmaatsiatööstused liiguvad praegu Euroopast üldse välja rohkem lääne- ja idarannikule. Seega on meie ainsaks võimaluseks luua neile farmaatsiatööstustele oma teadus- ja arendustegevusega väga soodsad majandustingimused. See on võtmetähtsusega. Lisaks farmaatsiatööstusele tuleb keskenduda ka teistele valdkondadele, sest mingid varuvariandid peavad ka olema.

T. Maimets teeb ettepaneku, et TANi järgmisel koosolekul võiks EAS esitada ülevaate oma tegevustest, millised on nende edukad projektid, millised on probleemid, mida saaks nende kaudu lahendada ning kuidas neid veel aidata saaks.

R. Malmstein nõustub, et seda annab korraldada ja pakub välja, et siis võiks näiteks TANi järgmise koosoleku tehagi EASis.

Peaminister märgib, et antud initsiatiivi toetatakse aktiivselt. Töögrupp ei pruugi ju praegu siin moodustada, aga Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium võiks esitada ülevaate sellest, mida praegu tehakse ning milline on poliitika investeringute suurendamiseks ja milliseid tugitegevusi võiksid pakkuda teised asutused. Ülevaatega koos võiks esitada ka mingeid tegevusettepanekuid. See oleks esimene samm ja siis saaks järgmisel koosolekul seda teemat arutada ja sealt edasi minna.

Informatsiooni mõttes märgib peaminister, et eelmisel nädalal oli samas vallas üks väga edukas Elcoteqi nõukogu koosolek, kus Peaminister osales. Seal kerkis samuti üles küsimus, et Elcoteq sooviks nüüd tõsiselt suurendada oma teadus- ja arendustegevuse osa ning nende kõige suuremaks mureks oli, et kuidas nad saaksid järgmise kahe aasta jooksul endale üle 250 inseneri. Siit kerkib ka meie jaoks küsimus, et milline on üldine olukord.

A. Keevallik märgib, et niisuguseid firmasid on Eestis käinud ennegi ja näiteks Nokia soovis omal ajal 500 inseneri.

ARENDEUS- JA TEADUSNÕUKOGU OTSUSTAS:

5. Järgmisel TANi koosolekul esineb Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium ettekandega Eesti tegevusest välisettevõtete meelitamisel Eestisse ning TAN arutab vastavat teemat järgmisel koosolekul.

Peaminister annab teada, et järgmine TANi koosolek toimub oktoobris.

Praegu jätkatakse Eesti Edu 2014 viimistlemist ja seda arutatakse ka valitsuskabinetis. Järgmine kord, kui TANiga kokku tullakse, siis peaks kindlasti ühe teemana juba selle protsessi raames kavandama olulisemad tegevused lähemal poolaastal ja aastal. Lisaks

tulevad muidugi täna kokkulepitud punktid. Seetõttu palub Peaminister kõigil selle protsessiga kaasa mõelda. Järgmine koosolek peaks olema olulisem ajurünnaku koosolek tegevuskava koostamiseks lähemaks perioodiks. See oleks samm konkreetsemate tegevuste kavandamise suunas.

Juhan Parts
TAN-i esimees